पानसुखमनसा जनानां तत्र जायते । तीरमृत्तत्र सं-
प्राप्य सुखवायुविशोषिता । जाम्बूनदाख्यं भवति सुवर्णं
सिद्धभूषणम् । भद्राश्वं पूर्वतो मेरोः केतुमालञ्च पश्चिमे ।
वर्षे द्वे तु मुनिश्रेष्ठ ! तयोर्मूलमिलावृतम् । वनं चैत्र-
रथं पूर्वं दक्षिणे गन्धमादनम् । वैभ्राजं पश्चिमे तद्व-
दुत्तरे नन्दनं स्मृतम् । अरुणोदं महाभद्रं संसितोदं
समानसम् । सरांस्येतीति चत्वारि देवभोग्यानि
सर्वदा । शीतान्तश्चैव मुञ्जश्च कुवरी माल्यवांस्तथा । वै-
कच्छप्रमुखा मेरोः पूर्वतः केशराचलाः । त्रिकूटःशिशिर-
श्चैव पतङ्गो रुचकस्तथा । निषधाद्यो दक्षिणतस्तस्य
केशरपर्वताः । शिखिवासाः सवैदूर्य्यः कपिलो गन्ध-
मादनः । जारुधिप्रमुखास्तद्वत् पश्चिमे केशराचलाः ।
मेरोरनन्तराङ्गेषु जठरादिष्ववस्थिताः । शङ्खकूटोऽथ
ऋषभो हंसो नागस्तथापरः । कालञ्जराद्याश्च तथा
उत्तरे केशराचलाः । चतुर्दशसहस्राणि योजनानां
महापुरी । मेरोरुपरि मैत्रेय ! ब्रह्मणः प्रथिता पुरी ।
तस्याः समन्ततश्चाष्टौ दिशासु विदिशासु च । इन्द्रादि-
लोकपालानां प्रख्याताः प्रवराः पुरः । विष्णुपदाद्विनिष्-
क्रान्ता पूरयित्वेन्दुमण्डलम् । समन्ताद्ब्रह्मणः पुर्य्यां
गङ्गा पतति वै दिवः । सा तत्र पतिता दिक्षु चतुर्द्धा
प्रत्यपद्यत । सीता चालकनन्दा च वंक्षुर्भद्रा च वै
क्रमात् । पूर्वेण शैलात् सीता तु शैलं यात्यन्तरीक्षगा ।
ततश्च पूर्ववर्षेण भद्राश्वेनैति सार्णवम् । भद्रा तथोत्तर-
गिरीनुत्तरांश्च तथा कुरून् । अतीत्योत्तरमम्भोधिं सम-
भ्येति महामुने ! । वङ्क्षुश्च पश्चिमगिरीनतीत्य सकलां-
स्ततः । पश्चिमं केतुमालाख्यं वर्षमभ्येति सार्णवम् ।
तथाचालकनन्दापि दक्षिणेनेत्य भारतम् । प्रयाति सागरं
भूत्वा सप्तभेदा महामुने ! । आनीलनिषधायामौ माल्य
वद्गन्धमादनौ । तयोर्मध्ये गतो मेरुः कर्णिकाकार-
संस्थितः । भारताः केतुमालाश्च भद्राश्वाः कुरवस्तथा ।
पद्मानि लोकपद्मस्य । मर्य्यादाश्चैव बाह्यतः । जठरो देव
कूटश्च मर्य्यादापर्वतावुभौ । तौ दक्षिणोत्तरायामा
वानीलनिषधावतौ । मेरोः पश्चिमदिग्भागे यथा
पूर्वौ तथा स्थितौ । त्रिशृङ्गो जारुधिश्चैव उत्तरे वर्ष-
पर्वतौ । पूर्वपश्चायतावेतावर्णवान्तव्यवस्थितौ । इत्येते
मुनिवर्य्योक्ता मर्य्यादापर्वतास्तव । जठराद्याः स्थिता
मेरोर्येषां द्वौ द्वौ चतुर्दिशम् । मेरोश्चतुर्दिशं ये तु
प्रोक्ताः केशरपर्वताः । शीतान्ताद्या मुने ! तेषामतीवेह
मनोरमाः । शैलानामन्तरद्रोण्यः सिद्धचारणसेविताः ।
सुरम्याणि तथा तेषु काननानि पुराणि च । लक्ष्मी-
विष्ण्वग्निसूर्य्यादिदेवानां मुनिसत्तम ! । तान्यायतन-
गर्य्याणि जुष्टानि वरकिन्नरैः । गन्धर्वयक्षरक्षांसि तथा
दैतेयदानवाः । क्रीड़न्ति तासु रम्यासु शैलद्रोणीष्वह-
र्निशम् । भौमाह्येते स्मृताः स्वर्गाधर्म्मिणामालया
मुने ! । नैतेषु पापकर्म्माणो यान्ति जन्मशतैरपि ।
भद्राश्वे भगवान् विष्णुरास्ते हयशिरा द्विज ! । वराहः
केतुमाले तु भारते कूर्म्मरूपधृक् । मत्स्यरूपश्च गोविन्दः
कुरुष्वास्ते सनातनः । विश्वरूपेण सर्वत्र सर्वः सर्वेश्वरो
हरिः । सर्वस्याधारभूतोऽसौ मैत्रेयास्तेऽखिलात्मकः ।
यानि किंपुरुषाद्यानि वर्षाण्यष्टौ महामुने । न तेषु
शोकोनायासो नोद्वेगः क्षुद्भयादिकम् । सुस्थाः प्रजा
निरातङ्काः सर्वदुःखविवर्जिताः । दशद्वादशवर्षाणां
सहस्राणि स्थिरायुषः । न तेषु वर्षवर्य्येषु भौमान्य-
म्भांसि तेषु वै । कृतत्रेतादिका नैव तेषु स्थानेषु कल्पना ।
सर्वेष्वेतेषु वर्षेषु सप्त सप्त कुलाचलाः । नद्यश्च शतशस्तेभ्यः
प्रसूता या द्विजोत्तम !" । "पराशर उवाच । उत्तरं यत्
समुद्रस्य हिमाद्रेश्चैव दक्षिणम् । वर्षं तद्भारतं नाम
भारती यत्र सन्ततिः । नवयोजनसाहस्रो विस्तारो-
ऽस्य महामुने । कर्म्मभूमिरियं स्वर्गमपवर्गञ्च गच्छताम् ।
महेन्द्रो मलयः सह्यः शुक्तिमानृक्षपर्वतः । विन्ध्यश्च
पारिपात्रश्च सप्तात्र कुलपर्वताः । अतः संप्राप्यते स्वर्गो
मुक्तिमस्मात् प्रयान्ति च । तिर्य्यक्त्वं नरकत्वञ्च यान्त्यतः
पुरुषा मुने ! । इतः स्वर्गश्च मोक्षश्च मध्यञ्चान्तश्च
गम्यते । न खल्वन्यत्र मर्त्यानां कर्म्मभूमौ विधीयते ।
भारतस्यास्य वर्षस्य नव भेदान्निशामय । इन्द्रद्वीपः
कशेरुमांस्ताम्रवर्णो गभस्तिमान् । नागद्वीपस्तथा सौम्यो
गन्धर्वस्त्वथ वारुणः । अयन्तु नवमस्तेषां द्वीपः सागर-
संवृतः । योजनानां सहस्रन्तु द्वीपोऽयं दक्षिणोत्तरात् ।
पूर्वे किराता यस्यान्ते पश्चिमे यवनाः स्थिताः । ब्राह्मणाः
क्षत्रिया वैश्या मध्ये शूद्राश्च भागशः । इज्यायुद्ध-
वणिज्याद्यैर्वर्त्तयन्तो व्यवस्थिताः । वेदस्मृतिमुखाश्चान्याः
पारिपात्रोद्भवा मुने ! । नर्म्मदा सुरसाद्याश्च नद्यो
विन्ध्यविनिर्गताः । तापीपयोष्णीनिर्विन्ध्याकावेरी
प्रमुखा नदी । गोदावरीभीमरथीकृष्णवेन्नादिका-
स्तथा । सह्यपादोद्भवा नद्यः स्मृताः पापभयापहाः ।
कृतामलाताम्रपर्णीप्रमुखा मलयोद्भवाः । त्रिसामा